

Strålskydd, kärnteknisk säkerhet och explosivämnen m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 26 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 och 2013 inom områdena strålskydd, kärnteknisk säkerhet, elsäkerhet och explosivämnen. Flera yrkanden rör strålskyddsfrågor, närmare bestämt elektromagnetiska fält och deras hälsoeffekter, radon i bostäder, starka laserpekare och solarieanvändning. Några yrkanden rör vidare säkerheten vid kärnkraftverk, kärnavfallsavgiften, elsäkerhetsbestämmelser och användningen av fyrverkeriprodukter.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till pågående arbete inom Regeringskansliet och andra ansvariga myndigheter.

I betänkandet finns sex reservationer (S, SD, MP, V) och ett särskilt yttrande (V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet	6
Radonhalten i inomhusluft	12
Förbud mot starka laserpekare	16
Åldersgräns på solarier	17
Säkerheten vid kärnkraftverk	18
Kärnavfallsavgiften	24
Elsäkerhet	27
Fyrverkerier	30
Reservationer	35
1. Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet, punkt 1 (MP)	35
2. Säkerheten vid kärnkraftverk, punkt 5 (S, V)	36
3. Kärnavfallsavgiften, punkt 6 (MP)	38
4. Elsäkerhet, punkt 7 (S, MP, V)	38
5. Fyrverkerier, punkt 8 (SD)	40
6. Fyrverkerier, punkt 8 (V)	41
Särskilt yttrande	42
Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet, punkt 1 (V)	42
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	43
Motion från allmänna motionstiden hösten 2012	43
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:N339 av Jan Lindholm (MP),

2013/14:Fö210 av Jan Lindholm och Bengt Berg (MP, V),

2013/14:Fö225 av Helene Petersson i Stockaryd (S),

2013/14:Fö226 av Ulrika Carlsson i Skövde (C) yrkandena 1 och 3,

2013/14:Fö231 av Åsa Lindestam (S),

2013/14:Fö237 av Helene Petersson i Stockaryd och Kerstin Engle (båda S),

2013/14:Fö242 av Kerstin Engle m.fl. (S),

2013/14:Fö253 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2,

2013/14:Fö254 av Jan Lindholm (MP) och

2013/14:Fö255 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (MP)

2. Radonhalten i inomhusluft

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö233 av Erik A Eriksson och Helena Lindahl (båda C) yrkandena 1 och 2.

3. Förbud mot starka laserpekare

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö240 av Edward Riedl (M).

4. Åldersgräns på solarier

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Fö228 av Henrik Ripa och Isabella Jernbeck (båda M) och

2013/14:Fö243 av Hillevi Larsson m.fl. (S).

5. Säkerheten vid kärnkraftverk

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Fö221 av Hans Hoff och Adnan Dibrani (båda S) och

2013/14:Fö235 av Hillevi Larsson m.fl. (S).

Reservation 2 (S, V)

6. Kärnavfallsavgiften

Riksdagen avslår motion

2013/14:N334 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 3 (MP)

7. Elsäkerhet

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö229 av Ingemar Nilsson (S).

Reservation 4 (S, MP, V)

8. Fyrverkerier

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C280 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 18,

2013/14:Fö213 av Catharina Bråkenhielm (S),

2013/14:Fö230 av Elin Lundgren (S) och

2013/14:Fö248 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD).

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

Stockholm den 21 januari 2014

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Cecilia Widegren (M), Peter Jeppsson (S), Anders Hansson (M), Allan Widman (FP), Clas-Göran Carlsson (S), Staffan Danielsson (C), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Rådberg (MP), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Jansson (SD), Torbjörn Björlund (V), Eva Sonidsson (S), Abdirizak Waberi (M), Pyry Niemi (S) och Susanna Haby (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 26 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 och 2013 inom områdena strålskydd, kärnteknisk säkerhet, elsäkerhet och explosivämnen. Flera yrkanden rör strålskyddsfrågor, närmare bestämt elektromagnetiska fält och deras hälsoeffekter, radon i bostäder, starka laserpekare och solarieanvändning. Några yrkanden rör vidare säkerheten vid kärnkraftverk, kärnavfallsavgiften, elsäkerhetsbestämmelser och användningen av fyrverkeriprodukter.

Utskottets överväganden

Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elektromagnetiska fält och elöverkänslighet.

Jämför reservation 1 (MP) och särskilt yttrande (V).

Motionerna

Helene Petersson i Stockaryd och Kerstin Engle (båda S) anför i motion 2013/14:Fö237 att Sverige bör starta ett arbete kring rekommendationerna i Europarådets resolution 1815 om elektromagnetiska fält och öka forskningsinsatserna för att få fram alternativ till nuvarande telekommunikation. Enligt Europarådets resolution bör medlemsländerna vidta alla rimliga åtgärder för att minska människors exponering för elektromagnetiska fält, i synnerhet när det gäller barn och ungdomar, och vidta särskilda åtgärder – t.ex. inrättande av strålningsfria zoner – för att skydda elöverkänsliga. Medlemsstaterna uppmanas också att intensifiera forskningen om bl.a. utveckling av alternativ teknik för telekommunikation. Även i motion 2013/14:Fö226 av Ulrika Carlsson i Skövde (C) yrkande 1 anför motionären att elöverkänslighet är på väg att bli ett stort folkhälsoproblem och att det därmed finns ett behov av att se över möjligheten att inrätta lågstrålande zoner i alla kommuner, liksom strålningsfria miljöer på sjukhus och andra vårdinrättningar. I motionerna 2013/14:Fö242 av Kerstin Engle m.fl. (S) och 2013/14:Fö231 av Åsa Lindestam (S) framhålls särskilt behovet av att utveckla och tillhandahålla värdiga boendeformer för elöverkänsliga. Motionärerna hänvisar till att elöverkänslighet är en funktionsnedsättning och att FN:s standardregler för personer med funktionsnedsättning uttrycker att individens behov ska ligga till grund för samhällsplaneringen.

I motion 2012/13:N339 av Jan Lindholm (MP) och i motion 2013/14:Fö210 av Jan Lindholm (MP) och Bengt Berg (V) framhåller motionärerna behovet av åtgärder mot vagabonderande strömmar, dvs. fenomenet att returströmmen i en krets tar en annan väg tillbaka än den därför avsedda ledningen. Motionärerna anför att installationer som t.ex. pumpar och fläktar i dag ofta är monterade så att returströmmen går via fjärrvärmesystemet, vattenledningsnätet eller ventilationstrummorna, vilket kan ge upphov till stora magnetfält i byggnader. Strömmarna leder till kraftigt ökad korrosion i fjärrvärmenät och vattenledningar och kan, enligt motionärerna, vara så kraftiga att de utgör en hälsorisk. I motionerna föreslås ett förbud mot att transportera el i infrastruktur avsedd för annat ändamål,

t.ex. fjärrvärme eller vatten, och att utformningen av installationer inom byggnader regleras på ett sådant sätt att uppkomsten av vagabonderande strömmar minimeras.

Ulrika Carlsson i Skövde (C) anför i motion 2013/14:Fö226 yrkande 3 att möjligheten till ökad forskning om elöverkänslighet och om hur ny teknik kan användas på ett säkert sätt bör ses över. Jan Lindholm (MP) framhåller i motion 2013/14:Fö255 yrkande 1 att den vetenskapliga trovärdigheten har stora brister när det gäller bedömningen av möjliga effekter av elektromagnetiska fält på miljön och människors hälsa och att det därmed måste klargöras att försiktighetsprincipen i miljöbalken även gäller på strålsäkerhetsområdet. I samma motions yrkande 2 betonar motionären att myndigheter inte ska kunna välja bort att redovisa den vetenskapliga osäkerheten i de material som de grundar sina yttranden på. Motionären menar att svenska myndigheter bortser från forskningsresultat som indikerar risker med elektromagnetisk strålning och att myndighetsutövningen på området inte i tillräcklig grad sker utifrån försiktighetsprincipen. Med hänvisning till försiktighetsprincipen anför motionären också i motion 2013/14:Fö253 yrkande 1 att gränsvärdena för mikrovägsstrålning bör sänkas.

Helene Petersson i Stockaryd (S) anför i motion 2013/14:Fö225 att ytterligare forskning om elektromagnetiska strålningseffekter, med speciell inriktning på barns användning av trådlösa nätverk och mobiltelefoner, bör uppmuntras och stödjas. Jan Lindholm (MP) yrkar i motion 2013/14:Fö253 yrkande 2 och i motion 2013/14:Fö254 på att barns rätt att inte utsättas för höga strålnivåer och trådlösa nätverk i skolmiljön bör utredas i väntan på en förklaring till varför i synnerhet barn skadas av icke-joniserande strålning.

Bakgrund

Liknande motionsyrkanden har behandlats av utskottet ett flertal gånger, senast under denna mandatperiod (bet. 2010/11:FöU5, bet. 2012/13:FöU3). I det följande refereras i korthet vad utskottet anförde vid den senaste behandlingen i januari 2013, som omfattade frågor om myndigheters, kommuners och landstings ansvar när det gäller elöverkänslighet, frågor om fakta och forskning om elöverkänslighet och redovisning av vetenskaplig osäkerhet samt frågan om en sänkning av gränsvärden för elektromagnetiska fält. I övrigt fokuserar framställningen på utvecklingen sedan den senaste behandlingen och sådana uppgifter som bedömts vara av särskild relevans för den förnyade behandlingen.

Strålning i bostäder m.m.

Utskottet avstyrkte i januari 2013 motionsförslag om att inrätta lågstrålande områden och boenden, bl.a. med hänvisning till att den kommunala självstyrelsen gör det möjligt för enskilda kommuner att besluta om och inrätta sådana områden och boenden, trots Strålsäkerhetsmyndighetens

(SSM) bedömning att det inte finns några strålskyddsmässiga skäl att göra så. På samma sätt kan kommuner upphöra med anpassning till elöverkänsliga med hänvisning till ansvariga myndigheter och till forskningsorgan som övervakar området. Landsting kan på samma vis välja att inrätta elsanerade behandlingsrum trots Socialstyrelsens bedömning att elöverkänslighet inte är en sjukdom, eller välja att inte inrätta sådana rum med hänvisning till den ansvariga myndighetens bedömning. Därmed fann utskottet att motionsförslagen inte krävde någon åtgärd från riksdagens sida. I betänkandet redovisades att SSM:s miljöövervakning inom elektromagnetiska fält omfattar ett program för att följa utvecklingen av exponeringen för radiofrekventa fält i olika miljöer. Under 2012 utvecklade SSM ett system för mobil mätning av radiovågor i utomhusmiljö och genomförde mätningar av radiovågor från bl.a. mobiltelefoni, trådlösa datornätverk, radio och tv på olika håll i landet. Resultaten indikerar att signalstyrkan i allmän miljö kan variera kraftigt men den var inte på någon plats i närheten av gällande referensvärden (SSM, Årsredovisning 2012). SSM har också genomfört en studie av lågfrekventa magnetfält från bl.a. kraftledningar, transformatorstationer, hushållsapparater och vagabonderande strömmar i bostäder (SSM 2012:69). Av rapporten framgår att magnetfältsnivåerna i stort sett är oförändrade sedan den föregående mätningen 1994. Utifrån resultaten gör SSM bedömningen att lågfrekventa magnetfältsnivåer är att betrakta som normala om de understiger 0,2 mikrotlesa (μT) och kraftigt förhöjda om de överstiger 2 μT i medelvärde i boendemiljön räknat över ett helt år. För 50 Hz magnetfält (magnetfält från kraftledningar) är referensvärdet (rekommenderat maxvärde) 100 μT och några säkerställda hälsorisker finns inte under 200 μT .

SSM framhåller i samma rapport att vagabonderande strömmar kan ge betydande bidrag till magnetfälten i bostäder och är en trolig orsak till att magnetfälten i bostäder kan uppvisa kraftiga dygnsvariationer. Värdena i de mätningar som genomförts ligger emellertid långt under referensvärdet. Enligt SSM kan resultaten användas som vägledning vid utformningen av försiktighetsstrategier när det gäller allmänhetens exponering för lågfrekventa magnetfält i bostäder (jfr Myndigheternas försiktighetsprincip nedan). Vidare framgår av Svensk standard för elinstallationer i byggnader (SS 436 40 00) att elinstallationer ska utföras så att de inte orsakar brand, korrosion eller elektromagnetiska störningar. Standarden är enligt Elsäkerhetsverket även tillämplig på elinstallationer för eldistribution, dvs. yttre nät, och myndigheten framhåller att åtgärder mot vagabonderande strömmar vidtas på frivillig basis i dag av t.ex. vatten- och fjärrvärmesystem, delvis påskyndat av de skador på näten som vagabonderande strömmar kan leda till.

Forskning om icke-joniserande strålnings hälsoeffekter hos vuxna och barn

Motioner om forskning om icke-joniserande strålnings hälsoeffekter och elöverkänslighet avstyrktes av utskottet vid den senaste behandlingen (bet. 2012/13:FöU3). Utskottet uppmärksammade två rapporter om elektromagnetiska fält som publicerats under 2012, dels av Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle (FAS), dels av Helse- og omsorgsdepartementet och Samferdselsdepartementet i Norge. I FAS-rapporten konstaterades att det inte finns något vetenskapligt belägg för hälsorisker vid exponering för elektromagnetiska fält – t.ex. radiofrekventa fält i samband med mobiltelefoner – under aktuella referensvärden. Även expertgruppen bakom den norska studien konstaterade att det inte finns bevis för att svaga radiofrekventa fält har hälsoeffekter eller att exponering för elektromagnetiska fält är den verkliga orsaken till de hälsoproblem som individer tillskriver elektromagnetiska fält. När det gäller kravet på att myndigheter ska redovisa vetenskaplig osäkerhet hänvisade utskottet till ett uttalande från Socialstyrelsens föredragande läkare på området om vikten av att inte dra för långtgående slutsatser av enskilda studier och av att inkludera alla studier med tillräcklig kvalitet i sammanvägningen när det gäller riskbedömningar. Urvalet får inte göras utifrån resultaten utan måste baseras på i förväg uppsatta vetenskapliga kvalitetskriterier.

SSM och Socialstyrelsen har under 2013 publicerat nya forskningssammanställningar som i huvudsak bekräftar tidigare slutsatser. I rapporterna redovisas också särskilt rön som avser barns exponering för elektromagnetisk strålning och eventuella hälsoeffekter av detta. SSM:s vetenskapliga råd för elektromagnetiska fält publicerade sin senaste rapport i maj 2013, med fokus på de två senaste årens forskningsresultat (SSM 2013:19). I fråga om lågfrekventa fält konstateras i rapporten att rådets tidigare slutsats kvarstår: ett robust samband har observerats mellan exponering för lågfrekventa magnetfält och barnleukemi men något orsakssamband har inte kunnat fastställas. När det gäller radiofrekventa fält framgår att de studier som publicerats sedan WHO:s cancerforskningsinstitut IARC våren 2011 klassificerade radiofrekventa fält som möjligen cancerframkallande sammantaget inte ger stöd åt ett sådant samband. Dock påpekas att dataunderlaget när det gäller risker med långtidsanvändning av mobiltelefon ännu är begränsat, och att den vetenskapliga osäkerheten därmed kvarstår för regelbunden användning av mobiltelefon i mer än 13–15 år. Det är också för tidigt, framhåller SSM, att helt utesluta en ökad risk för cancer hos barn, även om den relativt begränsade forskning som bedrivits hittills inte tyder på någon ökad risk. I rapporten betonas vidare att forskningen om elkänslighet gjort stora framsteg de senaste åren genom experimentella studier på försökspersoner med exponering för elektromagnetiska fält. Studierna tyder inte på några korttidseffekter av exponeringen. Kvarstående osäkerhet uppges gälla i första hand höga exponeringsnivåer från trådlösa telefoner och längre uppföljningstider än ett år.

I maj 2013 presenterade Socialstyrelsen Miljöhälsorapport 2013 om barns hälsa. Rapporten baseras på en genomgång av nya forskningsresultat och en omfattande enkät till vårdnadshavare för barn i olika åldersgrupper med frågor om barnens exponering för olika miljöfaktorer och deras hälsotillstånd. I rapporten konstateras att forskningen inte kan utesluta en ökad risk för leukemi hos barn som utsätts för förhöjda nivåer av strålning från extremt lågfrekventa fält. Nya resultat stöder i detta avseende tidigare observationer, om än med något svagare samband. Någon ökad risk för andra cancerformer hos barn relaterat till kraftfrekventa fält har inte påvisats. När de gäller radiofrekventa fält konstateras att kunskapsbasen har ökat väsentligt de senaste åren genom nya experimentella och epidemiologiska studier och att inga hälsoeffekter har bekräftats för exponering i den allmänna miljön eller i samband med användning av mobiltelefoner. Dock påpekas att kunskap om eventuella effekter av längre exponeringstider än 15 år och av ackumulerad exponering under en livstid saknas, varför det finns anledning att följa utvecklingen av cancerstatistiken. Något vetenskapligt stöd för att barn skulle vara mer känsliga än vuxna för låga nivåer radiofrekventa fält finns inte, enligt rapporten. Däremot har det visats att barn, på grund av att de är mindre, absorberar mer av energin som genereras vid radiofrekvent exponering. Eftersom referensvärdena är satta med stor säkerhetsmarginal skyddas dock även barn mot etablerade hälsorisker.

Gränsvärden för elektromagnetisk strålning

Utskottet avstyrkte vid den senaste behandlingen i januari 2013 motionsförslag om en sänkning av gränsvärden för elektromagnetisk strålning. Utskottet hänvisade till den norska expertkommitténs (jfr ovan) slutsatser om att några särskilda åtgärder för att minska allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält inte ansågs nödvändiga med hänsyn till hälsoriskvärderingen. I Sverige anges referensvärden för elektromagnetiska fält i SSM:s föreskrift med allmänna råd om exponering för elektromagnetiska fält (SSMF5 2008:18). Referensvärdena baseras på rekommendationer från Internationella strålskyddskommissionen för icke-joniserande strålning (ICNIRP), som i sin tur baseras på internationella forskningsresultat om elektromagnetiska fält och hälsoeffekter. Begränsningar för allmänheten är satta till ungefär en femtiondel av nivån för konstaterade hälsoeffekter. I SSM:s årsredovisning för 2012 framhålls i bedömningen av strålsäkerheten att allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält är mycket låg jämfört med gällande referensvärden och att den inte bedöms innebära något miljö- eller hälsoproblem.

Naturvårdsverket bedömer i myndighetens årliga uppföljning av miljömålen från mars 2013 (rapport 6557) att de delar av miljömålet Säker strålmiljö som innefattar strålskydd och elektromagnetiska fält kan nås med beslutade och planerade styrmedel. Myndigheten konstaterar att samtidigt som mängden trådlösa produkter och tjänster ökar kraftigt utvecklas tekniken snabbt mot att data kan skickas med god kvalitet med allt lägre

effekt. Det framhålls att det därmed inte är givet hur exponeringen på personnivå kommer att utvecklas men att det knappast finns någon risk inom överskådlig framtid att effekttätheten i allmän miljö skulle komma i närheten av gällande referensvärden. I juni 2013 antogs ett nytt EU-direktiv (2013/35/EU) om yrkesmässig exponering för elektromagnetiska fält. Direktivet anger gränsvärden för yrkesmässig exponering för elektromagnetiska fält för frekvenser mellan 0 Hz till 300 GHz. För närvarande finns i Sverige endast gränsvärden för högfrekventa elektromagnetiska fält för frekvenser mellan 3 MHz och 300 GHz i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om högfrekventa elektromagnetiska fält (AFS 1987:02). De svenska gränsvärdena motsvarar i allt väsentligt kommissionens förslag på insatsvärden för högfrekventa fält. För lågfrekventa fält, för frekvenser mellan 0 och 100 kHz, saknas gränsvärden i Sverige (2010/11:FPM132). Direktivet kommer att genomföras i form av nya föreskrifter från Arbetsmiljöverket senast den 1 juli 2016.

Försiktighetsprincipen inom strålskyddsområdet

När det gäller försiktighetsprincipens giltighet inom strålskyddsområdet har de hänsynsregler som fastställs i 6 § strålskyddslagen (1988:220) samma syfte som de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 3 § miljöbalken (1998:808). Enligt bestämmelsen ska den som bedriver verksamhet med strålning iakttä de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka skada på människor, djur och miljö. Strålsäkerhetsutredningen har föreslagit att reglerna i strålskyddslagen, kärntekniklagen och miljöbalken samordnas i ett nytt kapitel i miljöbalken med hänsyn till att reglerna i flera avseenden är överlappande (SOU 2011:18). Beredningen av förslaget pågår för närvarande inom Regeringskansliet. Sedan 1996 finns också en vägledning för beslutsfattare i form av Myndigheternas försiktighetsprincip om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält (ADI 477), som är framtagen gemensamt av ansvariga myndigheter. Enligt vägledningen bör åtgärder som generellt minskar exponeringen och som kan vidtas till rimliga kostnader och konsekvenser i övrigt beaktas vid samhällsplanering och byggande. Strävan ska vara att utforma och placera nya kraftledningar så att exponering för magnetfälten begränsas, att undvika att placera nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält samt att begränsa fält som starkt avviker från vad som kan anses normalt i hem, skolor, förskolor och arbetsplatser. I september 2013 hänvisade miljöministern i ett svar på en skriftlig fråga om de potentiella riskerna med elektromagnetiska fält (2012/13:721) till dessa rekommendationer och betonade att det, i enlighet med det kommunala ansvaret för detaljplanering i städer, är kommunen som bedömer om försiktighetsåtgärder behövs och i vilken utsträckning de bör tillämpas. Ministern uppgav vidare att regeringen fortsätter att följa forskningen om hälsorisker kopplade till elektromagnetiska fält och menade att några ytterligare åtgärder inte behöver vidtas i nuläget.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att de personer som upplever svåra besvär och lider i närheten av elektrisk utrustning har en mycket besvärlig situation och att ytterligare kunskap kan vara till stor hjälp för hur frågorna ska hanteras av samhället. Utskottet konstaterar samtidigt, liksom tidigare, att det inte finns något vetenskapligt belägg för ett orsakssamband mellan elektromagnetisk strålning och de symptom som beskrivs som elöverkänslighet. Inrättande av lågstrålande områden och särskilda boendeformer, satsningar på forskning om alternativ teknik och införande av nya bestämmelser enligt motionärernas förslag förutsätter att ett samband bekräftats mellan strålningen i den allmänna miljön och rapporterad ohälsa, vilket alltså inte är fallet. Det moderna samhället är starkt beroende av elektricitet och tekniker baserade på radiovågor och det är av yttersta vikt att riskbedömningar görs och skyddsåtgärder vidtas på solid kunskapsgrund. Det råder i dag stor samstämmighet internationellt om hur starka magnetfält som krävs för att ge upphov till direkta hälsoeffekter. Styrkan på dessa magnetfält ligger långt över vad som normalt finns i vår omgivning, och referensvärden är satta med goda marginaler. Med anledning av kvarstående vetenskaplig osäkerhet om ett eventuellt samband mellan barnleukemi och exponering för lågfrekventa magnetfält från t.ex. kraftledningar har svenska myndigheter valt att rekommendera en viss försiktighet vid samhällsplanering och byggande. Utskottet noterar i sammanhanget att den senaste forskningen tyder på ett svagare samband än tidigare resultat visat och att någon ökad risk för andra cancerformer hos barn relaterat till lågfrekvent strålning inte påvisats. Några hälsorisker kopplade till radiovågor från mobiltelefoni och trådlösa datornätverk har inte konstaterats, vare sig för vuxna eller barn. På grund av en viss osäkerhet om långtidseffekterna förespråkar dock SSM alltså viss försiktighet vid användning av mobiltelefon i väntan på ytterligare kunskap. Utskottet noterar att regeringen och ansvariga myndigheter följer forskningen om elektromagnetisk strålning och dess potentiella hälsoeffekter. Med beaktande av det rådande forskningsläget anser utskottet att de gränsvärden och försiktighetsmått som enligt gällande bestämmelser och rekommendationer tillämpas är tillfredsställande. Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Radonhalten i inomhusluft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om radonhalten i inomhusluft.

Motionen

I motion 2013/14:Fö233 av Erik A Eriksson och Helena Lindahl (båda C) anför motionärerna att Socialstyrelsen satt upp som mål att före 2020 reducera radonhalten i alla bostäder till under 200 Bq per kubikmeter. Motionärerna framhåller att WHO rekommenderar att riktvärdet sätts till 100 Bq per kubikmeter luft. Med hänvisning till resultat från en enkätundersökning från Svensk Radonförening menar motionärerna att det är uppenbart att ett flertal av landets kommuner inte tar sitt tillsynsansvar på ett tillfredsställande sätt och att Socialstyrelsens mål inte kommer att uppnås om inte antalet radonmätningar ökar kraftigt (yrkande 1). Motionärerna anser även att en del av problemet är att flera myndigheter i dag har ett delansvar för radonfrågan. Regeringen bör, menar de, ge en lämplig myndighet övergripande ansvar för frågan och ett uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur miljömålet ska uppnås (yrkande 2).

Bakgrund

En i allt väsentligt likalydande motion om radonhalten i inomhusluft behandlades av utskottet i betänkande 2012/13:FöU3. Utskottet anförde då att det delar motionärernas uppfattning att radon i inomhusluft är ett problem som måste åtgärdas. Samtidigt konstaterade utskottet att utvecklingen går åt rätt håll genom att mätningar, saneringar och informationsinsatser ökat. Utskottet uppgav att det avser att följa utvecklingen och avstyrkte därmed motionsyrkandet.

Med anledning av att WHO 2009 rekommenderade att bostäder ska ha en radonhalt på högst 100 Bq per kubikmeter tillsatte ansvariga myndigheter under 2010 en arbetsgrupp, Radonsamordningsgruppen, för att utreda konsekvenserna av att införa WHO:s nya rekommendationer. I rapporten Radon i inomhusmiljön (Boverket 2010) gjorde arbetsgruppen bedömningen att varken gränsvärdet för nybyggda bostäder eller riktvärdet för befintliga bostäder på 200 Bq per kubikmeter luft bör sänkas, då beräknade kostnader för nödvändiga saneringsåtgärder och förebyggande åtgärder inte bedöms samhällsekonomiskt rimliga. Det framhölls också att det är oklart om det går att få ned radonhalten till under 100 Bq i alla bostäder och att ett striktare gränsvärde därmed riskerar att bli ett slag i luften. I stället för sänkta gräns- och riktvärden föreslog arbetsgruppen förbättrade informationsinsatser för att effektivare uppnå dagens rikt- och gränsvärden. Även Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har framhållit att mer information om radonets hälsopåverkan, mer information och stöd från de nationella sektorsmyndigheterna till kommunerna samt bibehålla eller höjda statsbidrag för saneringsåtgärder skulle kunna påskynda radonsaneringsarbetet (bet. 2012/13:FöU3).

Enligt Socialstyrelsens Miljöhälsorapport 2013 är radon i bostäder den främsta källan till att människor exponeras för joniserande strålning i Sverige. Radon i bostäder orsakar ca 500 lungcancerfall årligen, varav ca 450

hos rökare. I ungefär 450 000 bostäder, vilket motsvarar bostäder för ca 10 procent av befolkningen, beräknas radonhalten överstiga riktvärdet 200 Bq per kubikmeter.

Av miljöbalkens (1998:808) särskilda bestämmelser om hälsoskydd (9 kap. 9 §) följer att det är fastighetsägarna som ansvarar för att riktvärdet för radon i inomhusluften i bostäder inte överskrids. Av bestämmelserna om egenkontroll i samma lag (26 kap. 19 §) följer vidare att fastighetsägare är skyldiga att ha rutiner för att kontrollera radonhalten och vid behov vidta saneringsåtgärder. Kommunerna har operativt tillsynsansvar på området (26 kap. 3 §) och är, enligt förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, bl.a. skyldiga att avsätta tillräckliga resurser för tillsynsarbetet och årligen uppdatera en utredning om tillsynsbehovet och upprätta en samlad tillsynsplan (7 §). Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken – radon i inomhusluft (SOSFS 1999:22, SOSFS 2004:6) bör tillsynsmyndighetens årliga utredning innefatta en kartläggning av de byggnader inom kommunen som har förhöjda radonvärden.

Enligt experter vid ansvariga myndigheter och organisationer, bl.a. Boverket, Socialstyrelsen och SKL, är det stor variation mellan olika fastighetsägares engagemang i frågan och hur väl kommunernas tillsyn fungerar. SKL bedömer att det finns kommuner som i princip mätt alla egnahem och även kommit långt med radonspårningen i flerbostadshus men att det också finns kommuner som först på senare år har påbörjat detta arbete. Socialstyrelsen, som är tillsynsvägledande myndighet för hälsoskydd i bostäder, genomförde under 2010–2011 ett nationellt tillsynsprojekt om fastighetsägares egenkontroll i syfte att förbättra kompetensen hos miljökontoren om fastighetsägares egenkontroll och att öka fastighetsägarnas kunskap om egenkontroll enligt miljöbalken. Inom ramen för projektet granskade myndigheten drygt 1 000 tillsynsrapporter. Enligt rapporten Fastighetsägares egenkontroll – ett nationellt tillsynsprojekt på hälsoskyddsområdet, som publicerades i april 2012, visade granskningen att det område där flest fastighetsägare saknade rutiner för kontroll var radon. Socialstyrelsen framhåller i rapporten att det är anmärkningsvärt att bara något fler än hälften av de kontrollerade fastighetsägarna hade rutiner för att kontrollera och åtgärda radon eftersom kraven i miljöbalken innebär att radon ska mätas och dokumenteras. Myndighetens bedömning var att det behövs ytterligare tillsyn och vägledning både till fastighetsägare och till miljökontoren och att det finns potential att förbättra fastighetsägarnas egenkontroll och miljökontorens kompetens på området.

Enligt uppgift från Socialstyrelsen bedrivs ett löpande arbete med att utveckla tillsynsvägledningen och uppföljningen av miljökontorens vidare arbete. Arbetet inom Radonsaneringsgruppen fortgår också med regelbundna möten mellan myndigheterna där åtgärder diskuteras och samordnas. I mars 2013 gav Boverket ut skriften Åtgärder mot radon i bostäder, med information om de vanligaste metoderna för att sänka radonhalten i befintliga hus och med råd om förebyggande åtgärder till den som ska

bygga nytt hus. Boverket informerar också om radon – hälsorisker, saneringsåtgärder, bidrag etc. – via webbplatsen radonguiden.se. Boverket uppger vidare att myndigheten har för avsikt att låta göra en målgruppsanalys av användningen av radonsaneringsbidraget, som sjunkit de senaste fem åren. Upphandling av analysarbetet, som syftar till att visa hur myndigheten kan nå rätt grupper och hushåll på mest effektiva sätt och hur man kan få dem att genomföra mätningar och vidta åtgärder, pågår för närvarande. Under förutsättning att medel tilldelas för ändamålet (jfr prop. 2013/14:1 utg.omr. 18 s. 63) planerar myndigheten att under 2014 göra en fördjupad utvärdering av stödet för radonsanering. I arbetet med att nå miljömålet Säker strålmiljö genomför SSM bl.a. kurser i radon och radonmätning för att öka kunskapen om radon och dess risker hos kommunala tjänstemän och allmänheten. Myndigheten bedömer att det på sikt kan leda till en minskning av antalet cancerfall orsakade av radon (SSM, Årsredovisning 2012). Under 2013 har SSM också publicerat ett nytt faktablad om riskerna med radon och hur de kan åtgärdas.

I juni 2002 beslutade riksdagen om en komplettering av miljömålet God bebyggd miljö med ett delmål för inomhusmiljön. År 2020 skulle byggnader och deras egenskaper inte påverka hälsan negativt. Därför skulle det bl.a. säkerställas att radonhalten skulle vara lägre än 200 Bq i skolor och förskolor 2010 och i bostäder 2020 (prop. 2001/02:128, bet. 2001/02:BoU14, rskr. 2001/02:291). I Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljömålen 2013 hänvisas till statistik om radonhalten i bostadsbeståndet från 2007–2008, som visade att radonhalten var högre än det angivna riktvärdet i 13 procent av småhusen och i 3 procent av lägenheterna. Naturvårdsverket konstaterar att åtgärdstakten för flerbostadshus har ökat de senaste åren men att saneringstakten är oacceptabelt låg för småhus. I budgetpropositionen för 2014 noterar regeringen i fråga om miljömålet God bebyggd miljö att utvecklingen enligt Boverket är positiv inom ventilation, sanering av radon och energieffektivare bebyggelse (utg.omr. 18 s. 33).

Inom EU antog rådet i december 2013 ett nytt strålskyddsdirektiv, som anger grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagare och allmänheten mot de faror för hälsa som uppstår till följd av joniserande strålning, bl.a. när det gäller radon i bostäder och på arbetsplatser. Regeringens bedömning av det förslag till direktiv som kommissionen presenterade 2011 (KOM(2011) 593) var att den nationella lagstiftningen redan uppfyller de viktigaste kraven och att de föreslagna nivåerna för radon i bostäder och byggnadsmaterial ligger i linje med nuvarande svenska rikt- och gränsvärden (2011/12:FPM111). Enligt Miljödepartementet kan direktivet emellertid medföra förändringar när det gäller organisationen och den nationella samordningen av strålskyddsarbetet, bl.a. ställs krav på medlemsstaterna att upprätta långsiktiga nationella planer för att hantera risker från radon. Genomförandetiden för direktivet är fyra år.

Utskottets ställningstagande

De rikt- och gränsvärden för radon i inomhusluft som finns i dag följs inte fullt ut och utskottet delar motionärernas uppfattning att detta är ett problem som måste åtgärdas. Utskottet konstaterar samtidigt att problemet främst avser det befintliga bostadsbeståndet och att radonsaneringar fortsätter att utföras där. Nödvändiga åtgärder är i första hand fastighetsägarnas ansvar. Utskottet noterar att ansvariga myndigheter bedriver ett aktivt arbete genom uppföljningar och utvärderingar, riktade informationsinsatser och tillsynsvägledning för att driva på utvecklingen. När det gäller frågan om ansvarsfördelningen och upprättandet av en handlingsplan för åtgärder mot radon konstaterar utskottet att berörda myndigheter har tillsatt en särskild arbetsgrupp som löpande samordnar åtgärder på området. Ett nytt europeiskt strålskyddsdirektiv, som ställer krav på nationell samordning inom strålskyddsarbetet bl.a. genom upprättande av nationella planer för att hantera risker från radon, har också nyligen antagits. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det behövs några åtgärder från riksdagens sida, och motionen avstyrks därför.

Förbud mot starka laserpekare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om förbud mot starka laserpekare. Bestämmelser med den innebörden trädde i kraft den 1 januari 2014.

Motionen

Edward Riedl (M) påtalar i motion 2013/14:Fö240 behovet av att se över möjligheten att förbjuda försäljning och innehav av starka laserpekare för privat bruk. Motionären anser att de nuvarande reglerna för hur laserpekare används är otillräckliga och hänvisar till att Strålsäkerhetsmyndigheten uttryckt önskemål om ett förbud. Starka laserpekare med s.k. grön laser kan orsaka svåra skador och i värsta fall dödsfall och det är viktigt, menar motionären, att det finns lagstöd för polisens arbete med att förebygga och förhindra attacker med sådan laser.

Bakgrund

I Strålsäkerhetsutredningens betänkande (SOU 2011:18) föreslogs ett förbud mot import, innehav, försäljning m.m. av starka laserpekare (laserklass 3R, 3B och 4) för privat bruk samt vissa krav i fråga om klassificering och märkning i samband med yrkesmässig import, försäljning m.m. Utifrån utredningens förslag, men med en annan lagteknisk utformning, tog Miljödepartementet fram ett förslag till förbud av köp och import av

starka laserpekare, med möjlighet att söka tillstånd för viss typ av laglig användning. Genom ändringar i strålskyddsförordningen (1988:293) som beslutades i december 2013 och trädde i kraft den 1 januari 2014 infördes ett förbud mot att utan tillstånd införa, tillverka, förvärva, inneha, använda, överlåta eller upplåta starka laserpekare (SFS 2013:1044).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att bestämmelser med den innebörd som efterfrågas i motionen trädde i kraft den 1 januari 2014. Det aktuella yrkandet behöver därför inte bifallas.

Åldersgräns på solarier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om åldersgräns på solarier. Utskottet hänvisar till att den pågående beredningen av frågan bör inväntas.

Motionerna

I motion 2013/14:Fö243 av Hillevi Larsson (S) anför motionären att antalet fall av hudcancer har ökat med 70 procent på tio år och att vetenskapliga studier visar att solarieanvändning ökar risken för hudcancer med 20 procent. Med tanke på farorna med solarieanvändning, särskilt i unga år, menar motionären att en regel bör införas med krav på målsmans tillstånd för användande av solarium för barn under 18 år.

Även Henrik Ripa och Isabella Jernbeck (båda M) framhåller i motion 2013/14:Fö228 att antalet hudcancerdiagnoser har ökat stort, särskilt bland unga kvinnor, vilket hänger samman med solvanor. Motionärerna konstaterar att frågan om en 18-årsgräns för solarieanvändning ska hanteras i den strålsäkerhetsproposition som regeringen planerar att lägga fram under 2014, men menar att möjligheten att bryta ut frågan för snabbare handläggning bör ses över.

Bakgrund

Frågan om åldersgräns för användning av solarium behandlades senast av utskottet i betänkande 2012/13:FöU3. Utskottet instämde då med motionärerna i att det är ett problem att solarier ger kraftig ultraviolett strålning i stora doser, särskilt med tanke på att brännskador i unga år ökar risken för att utveckla hudcancer. Utskottet välkomnade att Strålsäkerhetsutredningen föreslagit ett förbud mot upplåtelse av kosmetiska solarier till personer under 18 år (SOU 2011:18) och menade att den pågående beredningen av utredningens förslag inom Regeringskansliet borde inväntas. Vidare konsta-

terade utskottet att ett pågående arbete vid Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) med att uppdatera och modernisera myndighetens solarieföreskrifter skulle komma att innebära en säkrare solmiljö på solarier. Därmed avstyrkte utskottet motionsyrkandena.

SSM:s nya föreskrifter om solarier och artificiella solningsanläggningar (SSMFS 2012:5) trädde i kraft den 1 februari 2013. I de nya föreskrifterna ställs bl.a. krav på att obemannade solarier ska stängas av efter 15 minuters användning och att solarier ska uppfylla en ny produktsäkerhetsstandard.

I budgetpropositionen för 2014 anger regeringen att miljömålet Säker strålmiljö bedöms kunna nås med de styrmedel som redan är beslutade och planerade samt åtgärder som ska genomföras före 2020, med undantag för den precisering av målet som avser ultraviolett strålning (s.k. UV-strålning). Preciseringen av målet är att antalet årliga fall av hudcancer orsakade av UV-strålning ska vara lägre 2020 än det var 2000. Trenden är dock negativ och antalet årliga hudcancerfall orsakade av UV-strålning fortsätter att öka. Regeringen bedömer inte att det är möjligt att nå målet i denna del 2020 men menar att de nya föreskrifterna om solarier bör kunna bidra till minskad UV-strålning (utg.omr. 20 s. 37).

Enligt uppgift från Miljödepartementet bereds fortfarande ett förslag om införande av åldersgräns för kosmetiska solarier inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare välkomnat Strålsäkerhetsutredningens förslag om bl.a. användning av kosmetiskt solarium och angett att den pågående beredningen av förslaget bör inväntas. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därmed motionerna.

Säkerheten vid kärnkraftverk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om säkerhet vid kärnkraftverk. Utskottet anför att ett omfattande arbete pågår för att genomlysna och stärka både säkerheten vid kärnkraftverken och incidentberedskapen.

Jämför reservation 2 (S, V).

Motionerna

I motion 2013/14:Fö221 efterfrågar Hans Hoff och Adnan Dibrani (båda S) att regeringen genom ägardirektiv till Vattenfall slår fast att säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken alltid måste gå före vinst. Motionärerna framhåller att svensk kärnkraftsindustri genom åren haft ett högt förtroende i säkerhetsfrågor men att det visat sig att säkerheten är bristfällig även vid

svenska kärnkraftverk. Motionärerna refererar till en rad tillbud vid anläggningarna de senaste åren, bl.a. upprepade intrång av miljöaktivister och reaktorbränder. Svenska kärnkraftverk ligger i befolkningstäta områden och en olycka skulle, påtalar motionärerna, innebära en katastrof. Regeringen bör också, anser man, återkomma med en årlig rapport där kärnkraftsproducenterna och berörda myndigheter samlat beskriver hur förbättringsarbetet med säkerheten vid kärnkraftsanläggningarna fortlöper.

I motion 2013/14:Fö235 av Hillevi Larsson m.fl. (S) framförs att kärnkraftssäkerheten ständigt måste bevakas och utvecklas. Motionärerna hänvisar till de allvarliga olyckor som inträffat i Ryssland, Ukraina och Japan och påtalar att en rad incidenter inträffat även vid svenska kärnkraftverk under senare år. Riksrevisionen har också i en granskning påvisat allvarliga brister i beredskapen för kärnkraftsolyckor. Motionärerna menar att olyckor kan förebyggas genom återkommande övningar som påvisar brister och problemområden.

Bakgrund

Tidigare behandling m.m.

Frågan om säkerhet vid kärnkraftverken behandlades senast av utskottet i januari 2013 i betänkande 2012/13:FöU3. Utskottet framhöll då att man såg med stort allvar på de brister som på senare tid uppenbarats vid kärnkraftsanläggningarna men fann sammanfattningsvis att ett omfattande arbete har lagts ned på att kartlägga frågan om säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken och att förslag på förbättrad säkerhet har lagts fram som berör både den ansvariga myndigheten och ägare av kärntekniska anläggningar. Motionsyrkandet avstyrktes med hänvisning till att utskottet ville invänta resultaten av detta arbete.

När det gäller frågan om att regeringen genom ägardirektiv till Vattenfall bör ställa krav på säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken angav utskottet vid behandlingen i januari 2013, med anledning av ett motsvarande yrkande, att en förutsättning för att bedriva kärnteknisk verksamhet är driftstillstånd enligt gällande lagstiftning. SSM är kontrollmyndighet för dessa tillstånd och ställer höga krav på säkerheten, som ägarna till kärnkraftsanläggningar måste uppfylla. Därmed ansåg utskottet att det inte fanns någon anledning att kräva detta ytterligare en gång via t.ex. ägardirektiv.

Även behovet av en årlig återrapportering om förbättringsarbetet i fråga om säkerheten vid de kärntekniska anläggningarna uppmärksammades vid den senaste behandlingen i utskottet. Utskottet hänvisade då till att SSM är ålagt av regeringen att kontinuerligt rapportera och följa upp och utvärdera incidenter både i Sverige och utomlands, att SSM regelbundet sammanställer nationalrapporter enligt kärnsäkerhetskonventionen och att SSM i sina årsredovisningar utförligt beskriver det förbättringsarbete som genomförs vid de kärntekniska anläggningarna. Därigenom ansåg utskottet behovet av återrapportering vara tillgodosett.

Den nu följande redovisningen fokuserar på hur det pågående arbete som uppmärksammades av utskottet vid behandlingen i januari har utvecklats under året. Därutöver redovisas annat arbete på området som bedömts vara av relevans för den förnyade behandlingen av frågan.

Åtgärder för långsiktig säkerhet inom svensk kärnkraft

Våren 2010 gav regeringen SSM i uppdrag att analysera den långsiktiga säkerhetsutvecklingen inom den svenska kärnkraften, bl.a. kopplat till åldrande reaktorer och långa drifttider. Efter olyckan i kärnkraftverket i Fukushima utvidgades uppdraget till att omfatta genomförande av säkerhetsutvärderingar, s.k. stresstester, vid de svenska anläggningarna samt en redovisning av åtgärder vid anläggningarna med anledning av olyckan. Resultaten från stresstesterna, som genomfördes under hösten 2011 och som under 2012 genomgick en oberoende internationell granskning, visade att den tekniska säkerheten vid de svenska anläggningarna är robust men att vissa åtgärder behöver vidtas, bl.a. för att stärka tåligheten mot extrema naturfenomen och bortfall av elförsörjning samt för att stärka anläggningarnas haveriberedskap och förmåga till haverihantering. SSM har upprättat en nationell handlingsplan för hur dessa säkerhetsförbättringar successivt ska genomföras under perioden 2013–2015 utifrån graden av åtgärdernas angelägenhet (SSM 2010/1557, SSM Årsredovisning 2012).

I februari 2012 genomfördes, på begäran av regeringen, en granskning av internationella strålsäkerhetsexperter (IRRS) som syftade till att se hur det svenska systemet för strålsäkerhetsfrågor lever upp till IAEA:s internationella standarder. Granskningsgruppen lämnade en rad rekommendationer och förslag som regeringen och Strålsäkerhetsmyndigheten för närvarande följer upp. SSM har överlämnat en handlingsplan för de åtgärder myndigheten ansvarar för till IAEA och påbörjat arbetet med att genomföra åtgärderna (jfr nedan). I budgetpropositionen för 2014 anges att regeringen har för avsikt att under första halvan av 2015 bjuda in IAEA till en uppföljande granskning, där arbetet med att följa upp rekommendationerna och förslagen redovisas (utg.omr. 6 s. 115).

I oktober 2012 slutredovisade SSM regeringsuppdraget om kärnkraftverkens långsiktiga säkerhet. SSM bedömde utifrån de olika underlagen att säkerheten vid de svenska kärnkraftverken kan upprätthållas även långsiktigt förutsatt att vissa ytterligare säkerhetsförbättringar görs och att tillståndshavarna förstärker sina åtgärder för kontroll och underhåll av reaktorerna. Vidare konstaterades utifrån IRRS-granskningen att det svenska regelverket för kärntekniska anläggningar och tillsynen inom reaktorsäkerhet behöver utvecklas (SSM 2010/1557). Under våren 2013 utredde SSM en lämplig struktur för myndighetens författningssamling om kärnkraftverk och andra kärntekniska anläggningar. De principer som ligger till grund för den nu fastställda regelstrukturen innebär bl.a. att frågor om säkerhet, strålskydd, fysiskt skydd och nukleär icke-spridning i större utsträckning än hittills regleras tillsammans i syfte att uppnå ökad tydlig-

het om strålsäkerhetskraven i olika sammanhang samt för att skapa bättre förutsättningar för en mer integrerad tillsyn. Samma princip gäller för frågor om ledning, styrning och kompetens, som i större utsträckning än hittills regleras i de sammanhang där dessa frågor aktualiseras och inte skilt från sakfrågorna. SSM bedömer i sin senaste tidsplan att regler för lokalisering, konstruktion och utformning av kärnkraftverk samt regler för strålsäkerhetsarbetet i kärnkraftverk kommer att kunna beslutas i början av 2015. Under 2014 utvidgas arbetet till ytterligare delar av den planerade författningssamlingen. Arbetet samordnas med det pågående arbetet med den nya strålsäkerhetslagstiftning som regeringen väntas föreslå under våren 2014 (SSM 2013-438).

Av budgetpropositionen för 2014 framgår att anslaget till SSM ökade med 8 miljoner kronor per år 2009–2011 för att förstärka bl.a. tillsynen av de svenska kärntekniska anläggningarna. Från och med 2012 förstärktes anslaget med ytterligare 20 miljoner kronor för att SSM ska kunna säkerställa kompetens inom vissa områden och möta det ökade behovet av internationellt arbete till följd av händelserna i Fukushima. Dessa samlade förstärkningar, framhåller regeringen, har lett till ett ökat antal tillsynsinsatser och en ökning av antalet årsarbetskrafter på myndigheten för att kunna uppfylla målen med förstärkningarna av anslaget (utg.omr. 6 s. 113).

Åtgärder för stärkt fysiskt skydd av kärntekniska anläggningar

SSM fick i juli 2010 också i uppdrag av regeringen att göra en översyn av tillståndshavarnas och samhällets förmåga att skydda kärntekniska anläggningar och transporter av kärnämnen mot antagonistiska hot. Inom ramen för denna översyn genomförde IAEA, på uppdrag av regeringen, en internationell expertgranskning av det svenska systemet för fysiskt skydd (International Physical Protection Advisory Service, IPPAS) under 2011. I SSM:s rapport från januari 2012 konstaterades bl.a. att förmågan att ingripa mot antagonistiska angrepp behöver förbättras och att myndighets-samverkan på området är otillräcklig (SSM 2010-2632). Av regeringens och SSM:s redovisningar framgår att en åtgärdsplan har tagits fram för de åtgärder som identifierats av SSM och IAEA, att berörda myndigheter har stärkt sina samverkansformer, att arbetet med att revidera SSM:s föreskrifter om fysiskt skydd av kärntekniska anläggningar pågår, och att Sverige har tillträtt den ändrade konventionen om fysiskt skydd av kärnämne. Regeringen tillsatte också i juni 2013 två interna utredare för att arbeta vidare med vissa frågor i rapporten: dels frågor som rör förmågan att på plats möta antagonistiska hot, dels frågor om straffbestämmelser för intrång vid skyddsobjekt. Uppdragen ska redovisas i början av 2014 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 6 s. 114, SSM Årsredovisning 2012, SSM 2013-438).

Reviderat kärnsäkerhetsdirektiv

Mot bakgrund av olyckan i Fukushima presenterade EU-kommissionen i juni 2013 ett förslag till revidering av rådets direktiv 2009/71/Euratom av den 25 juni 2009 om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar (kärnsäkerhetsdirektivet). Förslaget innehåller mer detaljerade krav inom kärnsäkerhetsområdet och innebär bl.a. att ett gemensamt europeiskt säkerhetsmål införs för alla nya kärntekniska anläggningar och att detta mål, i den utsträckning det är rimligen möjligt, även ska gälla anläggningar som redan är i drift. Säkerhetsmålet innebär i korthet att anläggningar ska byggas så att man i praktiken eliminerar tänkbara olycksscenarier som kan leda till tidiga eller stora utsläpp av radioaktiva ämnen. För olyckor som ändå inträffar ska det finnas förberedda tekniska system som möjliggör att endast begränsade skyddsåtgärder ska behöva vidtas och att det finns tid att vidta sådana skyddsåtgärder. I Sverige finns, i detta syfte, haverifilter installerade vid alla kärnkraftverk sedan 1980-talet. Regeringens preliminära bedömning är att svenska regelverk till stor del redan uppfyller kraven i direktivet (2013/14:FPM3).

Arbete för stärkt kärnenergiberedskap

Utvecklingen av den svenska kärnenergiberedskapen baseras på inriktningsdokumentet Den svenska beredskapen för radiologiska och nukleära olyckor 2015, med en tillhörande treårig handlingsplan (HPRN 2015) som uppdateras kontinuerligt. Handlingsplanen innehåller projekt och åtgärder utifrån olika nödsituationer med radioaktiva ämnen, t.ex. en olycka i eller ett angrepp mot ett kärnkraftverk. MSB har det samordnande ansvaret för att åtgärderna genomförs och rapporteras årligen. Enligt gällande handlingsplan pågår bl.a. arbete med att utveckla rutiner för hur polisen och länsstyrelserna ska samverka vid antagonistiska händelser vid kärntekniska anläggningar och en förbättring av möjligheterna att informera och varna personer som bor i närheten av kärnkraftverk. I budgetpropositionen för 2014 gör regeringen bedömningen att arbetet som bedrivs enligt handlingsplanen har utvecklat den svenska kärnenergiberedskapen i positiv riktning. Samtidigt pekar regeringen på att ytterligare åtgärder krävs på området. De länsstyrelser som har kärntekniska anläggningar fick hösten 2011 i uppdrag att se över möjligheter till djupare regional samordning och samverkan (S2011/7566/SFÖ). I länsstyrelsernas redovisning framkom ett behov av att utveckla förmågan att hantera länsöverskridande och långsiktiga konsekvenser av en kärnenergiolycka. Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2014 att det är viktigt att myndigheterna tar till vara de erfarenheter och insikter som framkommit bl.a. genom länsstyrelsernas utredningsrapport, händelserna i Fukushima och genomförda övningar. Resultaten från länsstyrelsernas redovisning bereds för närvarande inom Regeringskansliet. SSM har, genom en revidering av myndighetens föreskrifter (SSMFS 2008:15) om beredskap vid vissa kärntekniska anlägg-

ningar under 2013, skärpt kraven inom beredskapsområdet för tillståndshavarna för de kärntekniska anläggningarna (prop. 2013/14:1 utg.omr. 6 s. 82 f, 95, MSB, Årsredovisning 2012, Ds 2013:56).

I Sverige genomförs vartannat år en fullskalig samverkansövning, en s.k. totalövning, inom kärnenergi-beredskapen för län med kärnkraftverk. I Kalmar län genomfördes övningen SAMÖ/KKÖ¹ 2011, som under 2012 följdes upp av ytterligare en övning i länet med deltagare från lokal, regional och nationell nivå. I december 2013 genomförde Länsstyrelsen i Uppsala län totalövningen Havsörn. Syftet med övningarna är att utveckla beredskapsplaneringen för en kärnteknisk olycka och stärka krissamverkan. Under 2014 sätts vidare en ny övningsform, SAMÖ Fokus, i syfte att testa och följa upp erfarenhetsåterföringen och utvecklingsområdena från föregående SAMÖ-övning. Som komplement till de större övningarna genomförs också mindre funktionsövningar utifrån behoven hos respektive aktör, t.ex. stabsövningar, mätövningar och övningar som avser väpnat intrång. Sverige deltar även i och arrangerar internationella övningar inom kärnenergi-beredskap. Hösten 2012 genomförde t.ex. SSM den nordiska övningen Refox 2012 i syfte att öva fältenheter i en realistisk strålmiljö, och våren 2013 deltog Sverige i en nordisk-baltisk övning kring en simulerad reaktorolycka i Finland (MSB, Utvärdering SAMÖ-KKÖ 2011, Ds 2013:56).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill, liksom tidigare, framhålla att man ser med stort allvar på de brister som uppdragats vid de svenska kärnkraftsanläggningarna under senare år. Samtidigt noteras att ett omfattande arbete pågår med att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken. Utskottet konstaterar att SSM har upprättat en nationell handlingsplan för att ta till vara resultaten av den oberoende internationella granskning av säkerheten vid de svenska kärnkraftsanläggningarna som har genomförts på regeringens uppdrag, att anslagen till myndigheten har förstärkts för att möjliggöra bl.a. ökad tillsyn samt att regeringen har aviserat en uppföljande granskning under 2015. Vidare konstaterar utskottet att beredningen av en ny strålsäkerhetslagstiftning pågår, liksom ett omfattande myndighetsarbete med en ny författningssamling om kärntekniska anläggningar. Utskottet noterar också att en rad åtgärder vidtagits för att stärka det fysiska skyddet runt de kärntekniska anläggningarna och att regeringen har tillsatt utredningar för att arbeta vidare med de frågor som återstår när det gäller förmågan att skydda anläggningarna mot antagonistiska hot. När det gäller frågan om att regeringen genom ägardirektiv till Vattenfall bör slå fast att säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken alltid måste gå före vinst anser utskottet alltjämt att intentionen redan är tillgodosedd genom de höga säkerhetskrav som ställs för driftstillstånd för kärnteknisk verksamhet. Även när det gäller behovet av

¹ SAMÖ betyder samverkansövning och KKÖ kärnkraftsövning.

årlig återrapportering om förbättringsarbetet i fråga om säkerheten vid kärnkraftsanläggningarna anser utskottet, liksom tidigare, att detta tillgodoses genom befintliga rapporteringsuppdrag. Utskottet konstaterar vidare att regeringen har tagit initiativ för att stärka den svenska kärnenergiberedskapen och att arbete pågår på såväl nationell som regional nivå bl.a. för att utveckla förmågan till samordning och samverkan i händelse av en olycka. Kärnenergiberedskapen bevakas och utvecklas också löpande genom återkommande övningar på olika nivåer och i olika omfattning. Sammantaget finner utskottet att ett omfattande arbete pågår för att genomlysas och stärka säkerheten i och omkring de svenska kärnkraftverken och för att stärka beredskapen på olika nivåer i händelse av en olycka. Utskottet finner därmed inte anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande utan avstyrker de aktuella motionerna.

Kärnavfallsavgiften

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kärnavfallsavgiften. Utskottet hänvisar i sitt ställningstagande till gällande bestämmelser och till den pågående beredningen av frågor som rör förutsättningarna för fastställande av avgiften.

Jämför reservation 3 (MP).

Motionen

Lise Nordin m.fl. (MP) framhåller i motion 2013/14:N334 yrkande 4 att kärnavfallsavgiften bör spegla den verkliga kostnaden för kärnkraftens restprodukter. Motionärerna hänvisar till att Kärnavfallsfonden lider av ett stort underskott och att Strålsäkerhetsmyndigheten i oktober 2011 förordade en höjning av avgiften för att täcka kostnaderna för avfallshanteringen. Motionärerna menar att den nuvarande kärnavfallsavgiften innebär en subventionering av kärnkraften och att den bör höjas till den nivå som den ansvariga myndigheten bedömt nödvändig för att täcka kostnaderna för slutförvaringen av kärnbränsleavfall.

Bakgrund

Enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ansvarar den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet för kostnaderna för att ta hand om kärnavfall från verksamheten och för att avveckla och riva anläggningar på ett säkert sätt (13 § punkt 1). De finansiella förutsättningarna regleras i lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet (finansieringslagen) och i förordningen (2008:715) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från

kärnteknisk verksamhet (finansieringsförordningen). Finansieringslagen föreskriver att den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnteknisk anläggning ska betala en kärnavfallsavgift som motsvarar den avgiftsskyldiges andel av samtliga avgiftsskyldigas restprodukter (6 §) samt ställa säkerhet för de kostnader som avgiften ska täcka men som inte täcks av de avgifter som har betalats (9 §). En tillståndshavare kan också åläggas att betala en särskild riskavgift för att skydda staten mot en fastställd ekonomisk risk med avseende på en viss verksamhet (14 §). Av finansieringsförordningen framgår att kärnavfallsavgiften och beloppen för säkerheterna fastställs av regeringen på förslag av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) vart tredje år utifrån de kostnadsberäkningar som tillståndsinnehavarna är skyldiga att upprätta. SSM ska upprätta förslagen så att samtliga förväntade kostnader för en anläggning kan förväntas bli täckta av de avgifter som tillståndshavaren kommer att betala under den återstående drifttiden (3, 6, 9, 11 §§).

Mot bakgrund av att ansvariga myndigheter uppmärksammat regeringen på ett antal oklarheter och problem med det nuvarande finansieringssystemet fick SSM i slutet av 2011 i uppdrag att, i samråd med Kärnavfallsfonden (KAF) och Riksgälden, se över finansieringslagen och finansieringsförordningen. Syftet var att förtydliga principerna för beräkningen av kärnavfallsavgifter och förvaltningen av medlen i kärnavfallsfonden och att se över bestämmelserna om säkerheternas användning i syfte att förbättra statens finansiella säkerhet. Myndigheternas rapport överlämnades till regeringen den 5 juni 2013 (SSM 2011-4690-44).

I rapporten föreslås en rad förändringar i lagstiftningen i syfte att skapa ett mer robust och förutsägbart finansieringssystem. De förslag till större förändringar som presenteras innefattar

- att KAF:s placeringsmöjligheter breddas till att omfatta ett visst aktieinnehav,
- att ränteberäkningen för fondmedlen förändras,
- att beräkningen av kärnavfallsavgifter baseras på 50 års drifttid för reaktorer i stället för 40 år som i dag, samt
- att beräkningen av de säkerheter som tillståndshavarna är skyldiga att ställa och statens möjlighet att ta dessa säkerheter i anspråk förändras.

Tillsammans med den grundläggande s.k. rullningsmekanismen – dvs. att nya kostnadsberäkningar genomförs och nya beslut om avgifter och säkerheter fattas vart tredje år – anses dessa åtgärder bidra till att hantera de osäkerheter som identifierats i finansieringssystemet och därmed säkerställa att statens risk minimeras. I rapporten framförs att en avgift på dagens nivå, dvs. drygt 2 öre/kWh, bedöms kunna täcka kostnaderna för omhändertagande av kärnavfall och avveckling av kärnkraftverk om förändringarna genomförs. Samtidigt innebär förslagen en ökning av de säkerheter som kärnkraftsindustrin måste ställa. I rapporten betonas dock att beräkningar av avgifter och säkerheter har gjorts som en del av utredning-

ens konsekvensanalys och endast ska ses som en indikation inför kommande avgiftsberäkningar. Förutsättningarna för den beräkning av kärnavfallsavgiften och säkerheter som görs vart tredje år är, framhåller SSM, beroende av de underlag som industrin enligt finansieringslagen är skyldiga att ta fram. Utifrån dessa underlag kommer SSM under 2014 att föreslå regeringen en kärnavfallsavgift för åren 2015–2017.

Utredningsarbetet har bedrivits i nära samverkan mellan SSM, KAF och Riksgälden och myndigheterna står gemensamt bakom de förslag till förändringar i det gällande regelverket som förs fram i rapporten. Samtidigt har Riksgälden i ett särskilt yttrande till rapporten (2013/64) uttryckt att man anser att förslagen är åtgärder i rätt riktning men att fler frågor behöver utredas för att i högre grad underbygga de antaganden och förslag till närmare bestämmelser som påverkar beräkningar av avgifter och säkerhetsbelopp. Av rapporten framgår vidare att en serie samråd genomförts under utredningsarbetet med bl.a. berörda tillståndshavare, Svensk kärnbränslehantering AB, representanter för miljörelsen samt berörda kommuner och länsstyrelser.

Miljödepartementet remitterade rapporten den 18 september 2013 tillsammans med en promemoria från departementet med överväganden om att förändra myndighetsansvaret i finansieringssystemet. Remissvaren ska ha kommit in till departementet senast den 31 januari 2014 (M2013/1587/Ke).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att kärnavfallsavgiften, i enlighet med gällande lagstiftning, ska täcka kostnaden för kärnkraftens restprodukter. En bedömning av vilken avgiftsnivå som krävs för att uppfylla lagkravet på kostnadstäckning görs av SSM utifrån de underlag som tillståndsinnehavarna är skyldiga att upprätta. Utskottet konstaterar vidare att SSM, på regeringens uppdrag och tillsammans med andra berörda myndigheter, har utrett regelverket och de finansiella förutsättningarna för fastställandet av kärnavfallsavgiften. Beredningen av de förslag som myndigheterna lämnat pågår för närvarande och SSM kommer under 2014, utifrån de förutsättningar som fastställs, att föreslå en kärnavfallsavgift för åren 2015–2017. Med hänvisning till redan gällande bestämmelser och till att den pågående beredningen av förslagen när det gäller förutsättningarna för beräkningen av kärnavfallsavgiften inte bör föregripas, anser utskottet att motionen bör avstyrkas.

Elsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om elsäkerhet.

Jämför reservation 4 (S, MP, V).

Motionen

Ingemar Nilsson (S) framhåller i motion 2013/14:Fö229 att elsäkerheten i Sverige har organiserats utifrån ett system där utbildade yrkesmän utför arbete som översiktligt planeras av en ansvarig behörig elinstallatör. Den huvudprincip som uttrycks i elinstallatörsförordningen (1990:806) om att elinstallatören och yrkesmannen ska vara anställda i samma företag är, menar motionären, ett grundläggande krav för att den ansvarige elinstallatören ska kunna utföra sitt uppdrag på ett elsäkerhetsmässigt säkert sätt. Elinstallatören ska ha möjlighet att planera, leda och kontrollera det arbete som yrkesmannen utför. Motionären anser att de ändringar som Elsäkerhetsverket nyligen beslutat i föreskrifterna till elinstallatörsförordningen i praktiken har upphävt dessa anställningskrav och att en av de mest grundläggande reglerna i elsäkerhetssystemet därmed har upphävts. Vidare anförs att det är otillfredsställande att denna förändring genomförts samtidigt som regeringen beslutat att utreda det framtida elansvaret. Den tillsatta utredningen bör, betonar motionären, ges möjlighet att förutsättningslöst föreslå de ändringar som den finner motiverad ur säkerhetssynpunkt. Mot denna bakgrund menar motionären att elinstallatörsförordningens regel om anställningskrav bör återställas genom att vissa paragrafer i förordningen revideras så att Elsäkerhetsverkets föreskrifträtt och möjligheten att tillämpa undantag från anställningskravet begränsas. Motionären anser att elinstallatörsförordningen, i enlighet med regeringsformen, bör underställas riksdagens prövning och att riksdagen bör besluta att förordningen får den lydelse som föreslås i motionen.

Bakgrund

Enligt elinstallatörsförordningen (1990:806) ska en elinstallatör och den yrkesman som denne har överinseende över vara anställda i samma företag (6 §). Regeringen har emellertid bemyndigat Elsäkerhetsverket att i det särskilda fallet eller genom föreskrifter medge undantag från förordningens bestämmelser (4 §). Myndigheten har med stöd i detta bemyndigande medgett vissa undantag från anställningskravet när det gäller tillfälliga arbeten.

Elsäkerhetsverket överlämnade 2011 rapporten Säkra elinstallationer – ett nytt system för elinstallatörer (2010:2) till regeringen. Myndigheten föreslog ett nytt system för kompetenskontroll av elinstallatörer och att regeringen skulle låta utreda hur ett sådant regelverk slutligt kan utformas. I rapporten konstaterades att regleringen på området är föråldrad och att det

finns åtskilliga brister i och tillämpningsproblem med den nuvarande elinstallatörsförordningen. Bland annat framhölls att elinstallatörsbranschen i dag är en heterogen bransch med en- och fåmansföretag, större installationsföretag med både elinstallatörer och yrkesmän, industrier och elnätsföretag med en eller flera anställda elinstallatörer och yrkesmän samt bemanningsföretag som tillhandahåller elinstallatörer och yrkesmän. Verksamheten är ofta organiserad så att en behörig elinstallatör, oavsett behörighetsnivå, har överinseende över ett antal yrkesmän. Det förekommer, påtalade myndigheten, att en och samme elinstallatör formellt har överinseende över upp till flera hundra yrkesmän som kan vara utspridda över landet. Med hänvisning till att det inte finns några restriktioner för hur många yrkesmän en installatör kan ha överinseende över, inga krav på geografisk närhet och inte heller någon definition av vilken anställningsform som avses, anförde Elsäkerhetsverket att bestämmelsen om anställningskrav är otidsenlig och knappast fyller den avsedda funktionen att säkerställa att en behörig installatör ska ha en reell möjlighet att utöva sitt överinseende. Vidare konstaterades att kravet ger en inlåsnings effekt för yrkesmannen som inte fritt kan välja var han eller hon kan arbeta och blir oförmögen att utföra elinstallationsarbete hemma hos sig själv, och att anställningskravet påverkar uthyrningsbranschens möjligheter att arbeta med att hyra ut arbetskraft.

Under 2012 fortsatte Elsäkerhetsverket översynen av gällande föreskrifter i syfte att skapa regler som kan fungera under den övergångstid som krävs för att utreda och genomföra ett nytt system. I juni 2013 beslutade myndigheten om nya föreskrifter och allmänna råd om behörighet för elinstallatörer (ELSÄK-FS 2013:1), där ett generellt undantag från anställningskravet för elinstallationsarbeten som är tidsbegränsade och där datum för arbetets slut är fastställt i förväg införts. I den nya bestämmelsen ställs samtidigt krav på att elinstallatören i olika avseenden ska dokumentera det arbete han eller hon har överinseende över (13 §). Elsäkerhetsverket anförde i den konsekvensutredning som föregick ändringen av föreskriften att man genom den nya bestämmelsens utformning anpassar ramarna för elinstallationsarbeten till dagens företagande och de regler som finns på arbetsmarknaden utan att säkerhetsaspekten åsidosätts, dvs. att allt elinstallationsarbete ska utföras av en elinstallatör eller under dennes överinseende. Myndigheten framhåller att normalläget även fortsättningsvis är att det ska finnas ett anställningsförhållande enligt förordningens bestämmelse men att möjligheterna till undantag omformuleras och förtydligas, och att elinstallatören även i fortsättningen är ansvarig för att den som utför elinstallationsarbete har de kunskaper som fordras och för att arbetet kontrolleras i betryggande omfattning (12EV1536). Av remissvaren på myndighetens förslag till ny föreskrift framkom bl.a. att företag och bransch- och arbetsgivarorganisationer välkomnade förslaget som ansågs främja dynamik, mångfald, tillväxt och likvärdig behandling av företag i branschen, medan berörda LO-förbund framförde att förslaget på ett oacceptabelt sätt skulle försämra elsäkerheten i Sverige (12EV1536).

Den 22 augusti 2013 beslutade regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag till ett nytt regelverk för kompetenskontroll av personer som ska utföra elinstallationer. I direktiven betonas att det nuvarande regelverket behöver moderniseras och att utredningens syfte är att förbättra elsäkerheten, göra regelverket tydligare och tryggare för konsumenterna och förbättra förutsättningarna för yrkesverksamma elektriker. Utredningen ska rapportera sitt uppdrag till regeringen senast den 31 december 2014 (dir. 2013:81).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Elsäkerhetsverkets föreskrifter om behörighet för elinstallatörer redan före den ändring som avses i motionen innehöll möjligheter till undantag från anställningskravet i elinstallatörsförordningen, och att huvudprincipen även fortsättningsvis är att det ska finnas ett anställningsförhållande. Genom de nya föreskrifterna har möjligheterna till undantag omformulerats och förtydligats, bl.a. med innebörden att undantag fortsättningsvis endast ska vara möjliga för tidsbegränsade arbeten med fastställt slutdatum och att olika typer av företag kan behandlas lika. Utskottet delar inte motionärens uppfattning att elsäkerheten försämras av de nya föreskrifterna. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att tidigare bestämmelser inte har ansetts utgöra någon reell förutsättning för en behörig elinstallatör att kontrollera utfört arbete, att de förändrade föreskrifterna inte innebär någon ändring av elinstallatörens ansvar för att den som utför elinstallationsarbete har de kunskaper som fordras och för att arbetet kontrolleras i betryggande omfattning samt att de nya bestämmelserna har kompletterats med tydligare krav på att elinstallatören i olika avseenden ska dokumentera det arbete denne har överinseende över, vilket möjliggör effektivare tillsyn och en större trygghet för konsumenten. Vidare konstaterar utskottet att de ändrade föreskrifterna är avsedda att fungera under en övergångstid tills ett nytt framtida system är utrett och genomfört. En utredning har nyligen tillsatts av regeringen med uppdrag att göra en översyn av regelverken för elsäkerhet och behörigheten att utföra elektriska installationer. Utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas och gör inte bedömningen att Elsäkerhetsverkets ändring av gällande föreskrifter på något sätt förhindrar utredningen att bedriva ett förutsättningslöst arbete och redovisa sitt förslag utifrån den översyn som ska göras. Utskottet avstyrker därmed motionen.

Fyrverkerier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fyrverkerier och andra pyrotekniska produkter.

Jämför reservationerna 5 (SD) och 6 (V).

Motionerna

Elin Lundgren (S) efterfrågar i motion 2013/14:Fö230 ett förbud för privatpersoner mot att köpa och avfyr fyrverkerier. Motionären hänvisar till att försäljning och användning av smällare är förbjudet i Sverige men att det är tillåtet att använda fyrverkerier som har ljuseffekter som främsta effekt men som också smäller. Sådana fyrverkerier säljs i särskilt stora volymer i samband med storhelger och används, trots regleringar kring hur och var de får avfyras, ofta i tätbebyggda områden och dygnet runt. Detta gör det extra svårt att vidta försiktighetsåtgärder. Motionären anför vidare att fyrverkerier orsakar allvarliga personskador, bränder och är en belastning på miljön. Vid de begränsade tillfällena då fyrverkerier kan passa bör de hanteras av professionella yrkesmänniskor, menar motionären.

I motion 2013/14:Fö213 föreslår Catharina Bråkenhielm (S) en översyn av lagstiftningen om förbud mot smällare, så att förbudet kan upprätthållas på det sätt som var avsikten när lagen infördes. Enligt motionären kringgås det gällande förbudet genom att smällare saluförs som raketer och problemen med obehag och olyckor på grund av smällare kvarstår därmed.

I motion 2013/14:Fö248 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD) framhålls att fyrverkerier är festliga men också kan medföra olägenheter som miljöförstöring och att de skrämmer djur. Motionärerna menar därför att fyrverkerier endast ska vara tillåtna vid vissa svenska högtider, nyårsafton och valborgsmässoafton och vid särskilda tillfällen som exempelvis invigningar av stora idrottsarrangemang eller officiella nationaldagsfiranden.

I motion 2013/14:C280 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 18 framhåller motionärerna att det finns många skäl för att reglera användandet av fyrverkerier, bl.a. miljöskäl, personskadeskäl och djurskyddsskäl. Det handlar t.ex. om att begränsa användandet till vissa anvisade platser och tidpunkter samt reglera vem som får sälja och köpa fyrverkerier och när detta ska få ske. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma med förslag för att förbättra de brister som i dag finns i tillsynen och efterlevnaden av regleringen på området.

Bakgrund

Den 1 november 1999 överlämnade Pyroteknikutredningen sitt betänkande Ja till fyrverkerier – men med färre skador (SOU 1999:128). Utredningens uppdrag var att se över reglerna för hantering av pyrotekniska varor, fram-

för allt fyrverkerier inklusive smällare, med hänsyn till de skador och problem som fyrverkerier kan orsaka. Utredningen framförde i sitt slutbetänkande att fyrverkerier har en lång tradition och är till glädje och nöje för många men att arten och omfattningen av de personskador som orsakas av fyrverkerier var sådan att åtgärder borde övervägas. Varken bränder orsakade av fyrverkerier eller fyrverkeriers miljöpåverkan ansågs dock vara av en sådan omfattning att de kunde tillmätas någon större betydelse i övervägandena. I enlighet med utredningens förslag infördes ett förbud mot smällare och en höjning av åldersgränsen för användning av fyrverkerier till 18 år.

Utskottet har sedan dess återkommande behandlat frågor om användningen av fyrverkerier, senast vid två tillfällen under denna mandatperiod i betänkandena 2010/11:FöU6 och 2012/13:FöU4. Utskottet har vid dessa tillfällen avstyrkt motionsyrkandena med motiveringen att man delar den olust som många känner inför den emellanåt oaktsamma användningen av fyrverkerier men att man samtidigt anser att lagstiftningen är tydlig och att det är upp till Sveriges kommuner att begränsa de problem som kan uppstå för allmänheten.

Med hänvisning till ordningslagens (1993:1617) bestämmelser om tillstånd för användning av fyrverkerier och kommunernas möjligheter att begränsa användningen genom ytterligare föreskrifter har utskottet ansett att kommunerna har goda möjligheter att reglera när och var fyrverkerier får användas och på så sätt minimera de risker och problem som uppkommer för allmänheten. Enligt 3 kap. 7 § ordningslagen får pyrotekniska varor inte användas utan tillstånd av polismyndigheten ”om användningen med hänsyn till tidpunkten, platsens belägenhet och övriga omständigheter innebär risk för skada på eller någon beaktansvärd olägenhet för person eller egendom”. Utformningen av bestämmelsen innebär att tillståndskravet inte är avgränsat geografiskt eller till vissa varor utan anknyter till en bedömning av omständigheterna för användningen, främst tidpunkten och platsen. Med skada avses såväl fysisk som psykisk skada, t.ex. att ett barn eller djur blir skrämt, och begreppet olägenhet tar sikte på huruvida användningen av pyrotekniska varor kan anses som störande för omgivningen (prop. 1992/93:210 s. 282 f). Detta återspeglas även i den aktsamhetsregel för användning av bl.a. pyrotekniska varor som fastställs i 7 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Av 3 kap. 9 § ordningslagen framgår att kommunen får utfärda de ytterligare föreskrifter om användning av pyrotekniska varor inom kommunen eller del av denna som behövs för att förhindra att människors hälsa eller egendom skadas. Med stöd av denna bestämmelse kan således tillståndskrav för eller förbud mot användning av pyrotekniska varor av visst slag eller inom ett visst område införas. I förarbetena framhålls att begreppet hälsa har en vid räckvidd och att hänsyn t.ex. ska kunna tas till intresset av att utan störning kunna vistas och förflytta sig utomhus (prop. 1992/93:210 s. 284).

Utskottet har också framhållit genomförandet av EG-direktivet om utsläppande på marknaden av pyrotekniska artiklar (2007/23/EG), det s.k. pyrodirektivet.² Syftet med direktivet är att skapa en gemensam bedömningsgrund i hela EU när det gäller miljöpåverkan och säkerheten för konsumenterna. Sedan juli 2010 ska alla nya fyrverkerier som är avsedda för svenska konsumenter ha genomgått den gemensamma bedömningen. I Sverige är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ansvarig för föreskrifter och allmänna råd som rör hanteringen av fyrverkerier enligt LBE med tillhörande förordning, och direktivet har genomförts genom MSB:s föreskrift (2010:2) om pyrotekniska artiklar. Föreskriften reglerar bl.a. krav på fyrverkerierna som sådana och vilka fyrverkerier som får säljas till konsumenter. I samband med införlivandet av direktivet utredde MSB vilka produkter som ur ett säkerhetsperspektiv kunde komma i fråga för försäljning till konsumenter. Utskottet har ställt sig bakom de bedömningar och ställningstaganden som MSB redovisat när det gäller vilka typer av fyrverkeripjäser som bör få säljas till konsumenter. Den 6 december 2013 remitterade MSB ett förslag till nya föreskrifter om pyrotekniska artiklar med anledning av ny kunskap om faror vid användning av raketer med mer än 75 gram pyrotekniska satsar. Enligt förslaget ska sådana stora raketer inte längre få säljas till eller användas av allmänheten (MSB 2013-747). Synpunkter på förslaget ska lämnas till MSB senast den 28 februari 2014.

När det gäller förbudet mot smällare uttrycks det genom en bestämmelse i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor om att MSB – i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till gällande regler inom EES – endast ska tillåta sådana fyrverkeripjäser som har annat huvudsakligt syfte än att avge knall (25 §). I enlighet med pyrodirektivet omfattar förbudet inte den produkttyp som kallas ryska smällare, som avger mindre ljud. I MSB:s information om fyrverkerier framhålls att det kan upplevas som att det fortsätter att smälla trots förbudet, eftersom många andra fyrverkeriprodukter också kan avge ljud men att myndigheten har underkänt många produkter för att knallen har ansetts vara för stor i förhållande till den övriga effekten. Även rent tekniskt, påtalar MSB, borde knall ha minskat under de senaste åren till följd av att ett nytt internationellt klassificeringssystem medfört strängare krav på förvaring och transport av farligt gods, vilket lett till att fyrverkerier har blivit allt mindre i kaliber och innehåller allt mindre knallsats. MSB uppger vidare att man inte har kunnat konstatera att fyrverkeritillverkarna har försökt kringgå förbudet mot smällare genom att göra liknande produkter men med ljuseffekter, eller genom mer knalleffekter i de fyrverkerier som inte är förbjudna. MSB bedömer inte heller att det nu finns fler små fyrverkeriprodukter på marknaden än tidigare (MSB:s webbsida).

² Den 1 juli 2015 ersätter ett omarbetat direktiv (2013/29/EU) det tidigare pyrodirektivet.

När de gäller fyrverkeriers miljöpåverkan har utskottet vid de tidigare behandlingarna av frågan påtalat att utvecklingen går mot mindre farliga och mer miljöanpassade produkter och att de utsläpp som orsakas av dagens fyrverkerier enligt tillgänglig information inte utgör någon nämnvärd risk, vare sig för människors hälsa eller för miljön. Kemikalieinnehållet i fyrverkerier regleras på EU-nivå, bl.a. genom att de ämnen som förbjuds i EU-förordningen 850/2004 om långlivade organiska föroreningar inte får förekomma i fyrverkerier. I LBE:s aktsamhetsregel för hantering av explosiva varor (jfr ovan) ingår också krav på att vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder för att förebygga och begränsa skador på miljön. Vidare framgår av de väsentliga säkerhetskrav som anges i MSB:s närmare föreskrifter om pyrotekniska artiklar att fyrverkerier bara får tillverkas av material som minimerar de risker som avfallet kan innebära för hälsa, egendom och miljö.

Utskottet har i föregående betänkanden även ansett att den nya lag om brandfarliga och explosiva varor som trädde i kraft i september 2010 har skapat bättre förutsättningar att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador. Bland annat har bestämmelsen om överlåtande av explosiva varor förtydligats, med innebörden att t.ex. fyrverkerier endast får överlåtas till den som har rätt att hantera dem (15 §). Avsikten är att detta ska leda till minskad langning och att ungdomars missbruk av fyrverkerier stävjas. Lagen har också inneburit att ansvaret för tillstånd och tillsyn av förvaring, handel och överföring av fyrverkerier samlats hos kommunerna, vilket enligt utskottets mening väsentligen förbättrat kommunernas förutsättningar att ta ett samlat grepp om fyrverkeriverksamheten.

För att säkerställa efterlevnaden av de bestämmelser som anges i och följer av LBE bedriver MSB operativ tillsyn och marknadskontroll – bl.a. genom inspektion av försäljningsställen och importörernas lager – samt ger tillsynsvägledning i de fall då andra aktörer ansvarar för den operativa tillsynen. Som ett led i detta arbete har MSB sedan 2012 utvecklat och genomfört en särskild utbildning inom LBE för kommunala tillsynsförretare och tillståndsgivare (MSB, Årsredovisning för 2012).

Vid den senaste behandlingen av frågor om fyrverkerier uppmärksammade utskottet att MSB:s statistik över fyrverkeriolyckor för perioden 1997–2011 visade en nedåtgående trend och att antalet sjukhusvårdade till följd av fyrverkeriolyckor hade minskat betydligt (bet. 2012/13:F6U4). Enligt uppgifter från MSB med anledning av den nu aktuella behandlingen av frågorna visar den senaste olycksstatistiken att antalet svåra skador orsakade av fyrverkerier fortsätter att minska. Antalet personer som skadas så allvarligt att de måste uppsöka akutmottagning uppgår nu till ca 100 personer varje år och av dessa behöver drygt 20 personer fortsatt sjukhusvård. Båda kategorierna har halverats de senaste 15 åren. MSB konstaterar vidare att olyckor med fyrverkerier är en av de få olyckstyper som uppi-

sar en nedåtgående trend. Av antalet patienter i slutenvården till följd av olyckor kommer 0,2 promille från fyrverkeriolyckor. De flesta fyrverkeriolyckorna sker i anslutning till nyårsfirandet.

Utskottets ställningstagande

Användningen av fyrverkerier har en lång tradition och är till glädje och nöje för många människor men är också förenad med vissa missförhållanden. Utskottet vill, liksom tidigare, framhålla att det delar den olust som många känner inför den ibland ovarsamma användningen av fyrverkerier men att det finns en välavvägd och tydlig lagstiftning på området. Utskottet konstaterar att MSB, i egenskap av föreskrivande myndighet, följer utvecklingen på området för att med hänsyn till allmänhetens säkerhet anpassa de generella bestämmelserna efter kunskapsläget och att det i övrigt är upp till kommunerna att närmare begränsa de problem som kan uppstå för allmänheten. Den nya lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor som trädde i kraft hösten 2010 har, enligt utskottets mening, också skapat bättre förutsättningar för den kommunala tillstånds- och tillsynsverksamheten, och utskottet noterar att MSB i egenskap av tillsynsvägledande myndighet har vidtagit åtgärder för att stärka kommunernas arbete på området, bl.a. genom särskilda utbildningar. När det gäller problem med smällare och efterlevnaden av förbudet mot sådana produkter noterar utskottet att MSB:s bedömning är att utvecklingen går mot fyrverkerier av allt mindre kaliber och med allt mindre knallsats, och att man inte har kunnat konstatera att tillverkarna har försökt kringgå förbudet. Utskottet har också tidigare konstaterat att det av den information som finns att tillgå går att utläsa att utvecklingen går mot mindre farliga produkter. Den senaste statistiken över fyrverkeriolyckor visar att antalet svåra skador orsakade av fyrverkerier fortsätter att minska och stärker därmed utskottets tidigare uppfattning. Utskottet föreslår att motionerna avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet, punkt 1 (MP) av Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2012/13:N339 av Jan Lindholm (MP) och
2013/14:Fö210 av Jan Lindholm och Bengt Berg (MP, V) samt avslår motionerna
2013/14:Fö225 av Helene Petersson i Stockaryd (S),
2013/14:Fö226 av Ulrika Carlsson i Skövde (C) yrkandena 1 och 3,
2013/14:Fö231 av Åsa Lindestam (S),
2013/14:Fö237 av Helene Petersson i Stockaryd och Kerstin Engle (båda S),
2013/14:Fö242 av Kerstin Engle m.fl. (S),
2013/14:Fö253 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2,
2013/14:Fö254 av Jan Lindholm (MP) och
2013/14:Fö255 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vagabonderande strömmar, dvs. fenomenet att returströmmen i en krets tar en annan väg tillbaka än den därför avsedda ledningen, kan ge upphov till stora magnetfält i byggnader. Det handlar om elström som hittar sin väg i olika metallstrukturer i vår byggda miljö, såsom fjärrvärmesystem och vattenledningar, men det kan även handla om återledning i mark. Elinstallationer som är konstruerade så att all återledning sker i därför avsedda kablar bildar väldigt små magnetfält i sin omgivning. Många installationer som t.ex. pumpar och fläktar är emellertid i dag utförda på ett sådant sätt att returströmmen går via fjärrvärmesystemet, vattenledningsnätet eller ventilationstrummorna. Magnetfälten kan då bli mycket stora. Eftersom detta är oavsiktliga effekter mäts de vagabonderande strömmarna och de magnetfält de skapar inte särskilt ofta. Kunskapen är därför inte så stor om fenomenet. En sak vet man dock med säkerhet. Korrosion i fjärrvärmenät och vattenledningar påverkas så att den ökar kraftigt när el leds i rören.

Enbart detta borde vara en anledning till att inte tillåta vagabonderande strömmar. Ett annat skäl är att magnetfält som uppstår på grund av dåliga konstruktioner kan variera kraftigt och byta väg utan att vi vet om det och därför flytta runt fälten i olika system. Det bidrar till att kvaliteten på elen försämras och utgör även en hälsorisk. Magnetfält från vagabonderande strömmar kan vara så kraftiga att de allvarligt påverkar biologiskt material. Vi vill därför framhålla behovet av åtgärder som avskaffar problemet med vagabonderande strömmar. Den viktigaste åtgärden är att utforma och införa ett förbud för den som ansvarar för infrastruktur för annat än eldistribution – som fjärrvärme, fjärrkyla, vatten, avlopp eller liknande – att transportera el i samma system. Ett regelverk skulle eventuellt kunna utformas så att man förtydligar ett krav på elektrisk isolering av den infrastruktur som nätägaren ansluter till varje fastighet samt även regler för montering av pumpar, motorer och andra elinstallationer som anläggningsägaren nyttjar för sin egen verksamhet. Även utformningen av installationer inom byggnader bör regleras på ett sådant sätt att uppkomsten av vagabonderande strömmar minimeras i affärsbyggnader, bostadshus, fabriker och andra lokaler. Regeringen bör i ovan nämnda frågor återkomma till riksdagen med förslag på hur elsäkerhetsfrågorna kan hanteras och regleringen utformas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Säkerheten vid kärnkraftverk, punkt 5 (S, V)

av Peter Hultqvist (S), Peter Jeppsson (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Torbjörn Björlund (V), Eva Sonidsson (S) och Pyy Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Fö221 av Hans Hoff och Adnan Dibrani (båda S) och

2013/14:Fö235 av Hillevi Larsson m.fl. (S).

Ställningstagande

Efter att ha upplevt de stora kärnkraftsolyckorna i Tjernoby1, Ukraina och Fukushima i Japan finns en stor oro att en lika allvarlig olycka skulle inträffa i Sverige eller i vår omvärld som kommer att drabba oss och våra kommande generationer. Svenska kärnkraftverk ligger i befolkningstäta områden, vilket innebär att en olycka skulle vara en katastrof. Vi menar att säkerheten och arbetet med säkerhetsfrågor därför alltid måste ha högsta prioritet vid ett kärnkraftverk.

Svensk kärnkraftsindustri har genom åren haft ett högt förtroende i säkerhetsfrågor. Det har dock visat sig att säkerheten även vid svenska kärnkraftverk är bristfällig. Säkerheten vid kärnkraftverket i Forsmark har t.ex. kritiserats för att en stor grupp miljöaktivister sommaren 2011 kunde ta sig in på området. I mars 2012 stod Forsmark i princip utan skydd, sedan personalen vid polisens speciella insatsstyrka i Uppsala – som har i uppdrag att i en krissituation säkerställa att kärnkraftverket kan stängas säkert – hade sagt upp sig. Kärnkraftverket Ringhals stod under flera år under särskild tillsyn av SSM med anledning av att myndigheten upptäckte allvarliga brister i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverket. I oktober 2012 gjorde Greenpeaceaktivister ett förnyat intrång vid samtliga kärnanläggningar. I maj 2013 släppte en skärmflygare ned ballonger över Ringhals och i juni 2013 inträffade en brand i kärnkraftverket. Dessa händelser utgör bara exempel på olika tillbud och vi menar att det är uppenbart att det saknas riskmedvetande hos de högst ansvariga för verksamheten. Det handlar i slutändan om pengar. Det är fråga om resurser till statliga myndigheter vars uppdrag är att ansvara för säkerheten vid våra kärnkraftverk. I industrin handlar det om att minimera kostnaderna, i detta fall för säkerheten, för att åstadkomma en så stor vinst som möjligt. Det är därför angeläget att regeringen genom ägardirektiv till Vattenfall skärper kraven på ett förbättrat säkerhetsarbete, inte minst vad gäller den fysiska säkerheten runt anläggningarna. Lika angeläget är att regeringen anslår tillräckliga medel till polisen och andra myndigheter som är ansvariga för säkerheten vid kärnkraftverk så att en hög säkerhetsnivå kan hållas. Vi menar även att regeringen bör återkomma med en årlig, samlad rapport där kärnkraftsproducenterna samt berörda myndigheter beskriver hur förbättringsarbetet med säkerheten vid de svenska kärnkraftsanläggningarna fortlöper. Vi vill också framhålla betydelsen av att ständigt utveckla det förebyggande beredskapsarbetet på kärnkraftsområdet genom övningar och annan förberedande verksamhet. Vid en övning av en brand i kärnkraftverket i Oskarshamn 2011 kunde man efteråt konstatera att Sverige inte skulle klara en så stor olycka. Kärnkraftssäkerheten måste ständigt bevakas och utvecklas, och genom återkommande övningar kan problemområden upptäckas och åtgärdas innan det händer en olycka.

Vad som anförts ovan om att regeringen genom ägardirektiv bör slå fast att säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken alltid måste gå före vinst och om betydelsen av att ständigt utveckla det förebyggande säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Kärnavfallsavgiften, punkt 6 (MP)

av Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:N334 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

I regeringens skrivelse 2011/12:141 Kärnkraft utan statliga subventioner skriver regeringen att avgiftssystemet för restprodukter lever upp till att inte subventionera kärnkraften. Den bedömningen delade inte den ansvariga myndigheten, Strålsäkerhetsmyndigheten, då den i oktober 2011 föreslog en höjning av den avgift kärnkraftsindustrin betalar till Kärnavfallsfonden från ca 1 öre/kWh producerad kärnkraftsel till ca 3 öre/kWh. I december 2011 beslutade regeringen att endast höja avgiften till 2,2 öre/kWh. Under 2013 meddelade Kärnavfallsfonden att det ändå saknas över 30 miljarder kronor för att de avsatta pengarna ska räcka till slutförvaringen av det svenska kärnavfallet. Enligt en uträkning som Sveriges Radio, Vetenskapsradion låtit göra skulle avgiften behöva femfaldigas till runt 10 öre/kWh för att täcka upp underskottet i Kärnavfallsfonden. Jag anser att avgiften för hanteringen av kärnkraftens restprodukter bör möta den nivå som den ansvariga myndigheten bedömer som nödvändig för att täcka kostnaderna. Att kärnkraften inte betalar för hantering av sina egna restprodukter är ett tydligt fall av subvention. Kärnavfallsavgiften bör spegla den verkliga kostnaden för kärnkraftens restprodukter. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

4. Elsäkerhet, punkt 7 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Peter Jeppsson (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP), Torbjörn Björlund (V), Eva Sonidsson (S) och Pyry Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Fö229 av Ingemar Nilsson (S).

Ställningstagande

Ansvar för elsäkerheten i Sverige regleras i elinstallatörsförordningen (1990:806). Syftet med förordningen är att förebygga risk för skador på personer och egendom till följd av bristfällig eller felaktig installation av elektriska starkströmsanläggningar. I Sverige har elsäkerheten organiserats utifrån ett system där utbildade yrkesmän utför arbete som översiktligt planeras av en ansvarig behörig installatör. Ansvarsfördelningen är sådan att elinstallatören planerar arbetet, väljer ut lämpliga yrkesmän och övervakar det löpande arbetet. Elinstallatören är den ende som har en certifierad utbildning medan yrkesmannens kompetens i regel certifieras av ett parts-gemensamt organ efter godkänd gymnasie- och lärlingsutbildning. Den huvudprincip som uttrycks i elinstallatörsförordningen om att elinstallatören och yrkesmannen ska vara anställda i samma företag anses därför vara ett grundläggande krav för att den ansvariga elinstallatören ska kunna utföra sitt uppdrag på ett elsäkerhetsmässigt säkert sätt. Det handlar om att elinstallatören ska ha möjlighet att planera, leda och kontrollera det arbete som yrkesmannen utför. Denna reglering har lett till att många olyckor har kunnat undvikas i samband med genomförda elinstallationer. I augusti 2013 beslutade regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag till ett nytt regelverk för kompetenskontroll av personer som ska utföra elinstallationer. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2014. Samtidigt har Elsäkerhetsverket, genom beslutade ändringar i myndighetens föreskrifter till elinstallatörsförordningen, i praktiken upphävt förordningens anställningskrav. Det innebär att en av de mest grundläggande reglerna i det svenska elsäkerhetssystemet upphävs, samtidigt som regeringen ska utreda den framtida regleringen och ansvaret på området. Vi menar att detta är djupt olyckligt och otillfredsställande och att regeringen bör återställa anställningskravet i elinstallatörsförordningen genom en revidering av förordningen som begränsar Elsäkerhetsverkets föreskrifträtt och möjligheten att tillämpa undantag från anställningskravet. Därmed, menar vi, skulle den nyligen tillsatta utredningen ges möjlighet att förutsättningslöst granska och analysera hur ett säkrare elsäkerhetssystem ska kunna byggas upp.

Vi anser att 4, 6 och 15 §§ elinstallatörsförordningen bör få följande lydelse:

4 §

Elsäkerhetsverket får i det särskilda fallet eller genom föreskrifter medge undantag från tillämpningen av förordningens 2 och 3 §§.

6 §

Elinstallationsarbete får utföras endast av elinstallatör eller av yrkesman under överinseende av elinstallatör hos vilken yrkesmannen är anställd eller som är anställd i samma företag som yrkesmannen. Undantag från kravet att yrkesmannen och elinstallatören skall vara anställda i samma företag kan ske i följande fall:

Elinstallatör eller yrkesman är anställd i det företag hos vilket elinstallationsarbete tillfälligt skall utföras och arbetets omfattning är klarlagd innan det påbörjas.

Elinstallationsföretag tillfälligt eller för visst projekt anlitar yrkesman från annat elinstallationsföretag.

Nätägare tillfälligt eller för jourtjänst anlitar yrkesman från annan nätägare.

Skolelev i utbildningssyfte skall utföra arbete.

I annat fall än som avses under punkt 1–4 efter prövning av Elsäkerhetsverket i varje särskilt fall.

15 §

Närmare föreskrifter för verkställigheten av denna förordning meddelas av Elsäkerhetsverket.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

5. Fyrverkerier, punkt 8 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Fö248 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD) och avslår motionerna

2013/14:C280 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 18,

2013/14:Fö213 av Catharina Bråkenhielm (S) och

2013/14:Fö230 av Elin Lundgren (S).

Ställningstagande

Fyrverkerier är festliga men kan också medföra problem som miljöförstöring samt att de skrämmar vild- och tamdjur. Det har blivit vanligt att skjuta fyrverkerier alla möjliga dagar under året, sammanfallande med andra nationers helgdagar, vilket inte är rimligt. Fyrverkeri ska därför endast vara tillåtet vid vissa svenska högtider, såsom nyårsafton och valborgsmässoafton och vid särskilda tillfällen som exempelvis invigningar av stora idrottsarrangemang eller officiella nationaldagsfiranden. Frågan lämpar sig bra för lagstiftning med samma regler i hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Fyrverkerier, punkt 8 (V)

av Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C280 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 18 och avslår motionerna

2013/14:Fö213 av Catharina Bråkenhielm (S),

2013/14:Fö230 av Elin Lundgren (S) och

2013/14:Fö248 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD).

Ställningstagande

Det finns många skäl att reglera användandet av fyrverkerier – bl.a. miljöskäl, personskadeskäl och djurskyddsskäl. Det handlar exempelvis om att begränsa användandet till vissa anvisade platser och tidpunkter samt att reglera vem som får sälja och köpa fyrverkerier och när detta ska få ske. I dag finns dock brister när det gäller såväl tillsynen som efterlevnaden av gällande regler. För att säkerställa ett högt konsumentskydd och att producenter och övriga näringsidkare tar sitt ansvar gentemot konsumenterna anser jag att regeringen bör återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden när det gäller användandet av fyrverkerier. Detta bör riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Elektromagnetiska fält och elöverkänslighet, punkt 1 (V)

Torbjörn Björlund (V) anför:

Sambandet mellan elektromagnetiska fält och elöverkänslighet är en omdiskuterad fråga. Det finns ingen entydig forskning och det finns många osäkerheter. Det gör att det är svårt att ta ställning för de motioner som kommit in. I ett fall tycker jag dock att det finns anledning att titta närmare på problematiken. Det gäller vagabonderande strömmar, som tas upp i motion 2012/13:N339 av Jan Lindholm (MP) och Bengt Berg (V). Jag anser att det generellt borde forskas mer på detta område då fenomenet kan förekomma i väldigt många byggnader och det finns risk att många människor berörs. Min förhoppning är att det satsas mer på forskning om elektromagnetiska fält generellt och vagabonderande strömmar speciellt. I avvaktan på ytterligare forskningsrön avstår jag från att stödja motionen i detta läge.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:N339 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av åtgärder som avskaffar problemet med vagabonderande strömmar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:C280 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden när det gäller användandet av fyrverkerier.

2013/14:Fö210 av Jan Lindholm och Bengt Berg (MP, V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av åtgärder som avskaffar problemet med vagabonderande strömmar.

2013/14:Fö213 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om förbud mot smällare.

2013/14:Fö221 av Hans Hoff och Adnan Dibrani (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ägardirektiv till kärnkraftverk.

2013/14:Fö225 av Helene Petersson i Stockaryd (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppmuntra och stödja ytterligare forskning om elektromagnetiska strålningseffekter med speciell inriktning på barns användning av trådlösa nätverk och mobiltelefoner.

2013/14:Fö226 av Ulrika Carlsson i Skövde (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten och förutsättningarna för att inrätta lågstrålande zoner i alla kommuner, liksom strålningsfria miljöer i sjukhus och andra vårdinrättningar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten till ökad forskning om elöverkänslighet och om hur ny teknik kan användas säkert.

2013/14:Fö228 av Henrik Ripa och Isabella Jernbeck (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att bryta ut frågan om 18-års åldersgräns för att använda solarier ur strålsäkerhetspropositionen för snabbare handläggning.

2013/14:Fö229 av Ingemar Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att 4 §, 6 § och 15 § i elinstallatörsförordningen (1980:806) bör få den lydelse som framgår av motionen.

2013/14:Fö230 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud för privatpersoner mot att köpa och avfyra fyrverkerier.

2013/14:Fö231 av Åsa Lindestam (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om boendeformer för elöverkänsliga.

2013/14:Fö233 av Erik A Eriksson och Helena Lindahl (båda C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Socialstyrelsens mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utse en lämplig myndighet med övergripande ansvar över radonfrågan.

2013/14:Fö235 av Hillevi Larsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förebyggande arbete gällande kärnkraften.

2013/14:Fö237 av Helene Petersson i Stockaryd och Kerstin Engle (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör starta ett arbete kring rekommendationerna i Europarådets resolution 1815 samt öka forskningsinsatserna för att få fram alternativ till nuvarande telekommunikation.

2013/14:Fö240 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheten att förbjuda försäljning och innehav av starka laserpekare för privat bruk.

2013/14:Fö242 av Kerstin Engle m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av forskning och utveckling av värdiga boendeformer för elöverkänsliga.

2013/14:Fö243 av Hillevi Larsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målsman måste ge sitt tillstånd vid solariesolande för barn under 18 år.

2013/14:Fö248 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fyrverkeri endast ska vara tillåtet vid vissa svenska högtider, nyårsafton och valborgsmässoafton samt vid särskilda tillfällen som exempelvis invigningar av stora idrottsarrangemang eller officiella nationaldagsfiranden.

2013/14:Fö253 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sänkta gränsvärden för mikrovågsstrålning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda barns rätt att inte utsättas för höga strålnivåer och trådlösa nätverk i skolmiljö.

2013/14:Fö254 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda barns rätt till skolgång utan att utsättas för skador från icke-joniserande strålning.

2013/14:Fö255 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försiktighetsprincipen i miljöbalken gäller även på strålsäkerhetsområdet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att myndigheter inte ska kunna välja bort att redovisa den vetenskapliga osäkerheten i det material de grundar sina yttranden på.

2013/14:N334 av Lise Nordin m.fl. (MP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kärnavfallsavgiften bör spegla den verkliga kostnaden för kärnkraftens restprodukter.